

2. Мовчан Р. В. Розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами та вибуховими пристроями : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2023. 247 с.

3. Розслідування злочинів, що вчиняються у сфері обігу вогнепальної зброї та боєприпасів: навч. практ. посіб. / Б. І. Бараненко та ін.; за заг. ред. В. М. Комарницького. Сєверодонецьк: ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2019. 800 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-29>

THE QUALIFYING FEATURES OF MINORS' CORRUPTION (PROBLEMS OF IMPROVING CRIMINAL LEGISLATION)

ОЗНАКИ, ЩО КВАЛІФІКУЮТЬ РОЗБЕЩЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ (ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА)

Rysmenska O. V.

*Postgraduate Student
Donetsk State University
of Internal Affairs
Kropyvnytskyi, Ukraine*

Письменська О. В.

*ад'юнкта
Донецький державний університет
внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

Згідно з ч. 2 ст. 156 КК України ознаками, що кваліфікують розбещення неповнолітніх, є: 1) вчинення розпусних дій щодо малолітньої особи; 2) розпусні дії вчинені: а) членами сім'ї; б) близькими родичами; в) особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого або піклування про нього. Далі послідовно розглянемо кожен з цих ознак.

Оскільки ці ознаки утворюють систему ознак елементів усього складу кримінального правопорушення, то вони характеризуються тими ж властивостями, що і всі інші його ознаки. Зокрема, вчинення розпусних дій щодо малолітньої особи визначає таку ознаку об'єкта складу кримінального правопорушення, як потерпілий. Натомість вчинення розпусних дій членами сім'ї, близькими родичами, особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого або піклування про нього, відображає ознаки спеціального суб'єкта

розбещення неповнолітніх. Іншими словами, якщо для основного складу кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 156 КК України), предмет і спеціальний суб'єкт вважаються не обов'язковими ознаками і на його кваліфікацію не впливають, то для кваліфікованого складу цього злочину вони утворюють обов'язкові ознаки, що підлягають неодмінному встановленню.

Передбачену в ч. 2 ст. 156 КК України поведінку законодавець вважає більш суспільно небезпечною за ту, що визначена у ч. 1 ст. 156 КК України. А відповідні ознаки, що кваліфікують розбещення неповнолітніх, є такими, що зумовлюють цю трансформацію, виконуючи функцію диференціації кримінальної відповідальності та забезпечуючи реалізацію принципу справедливості, за якого більш небезпечна поведінка має каратися суворіше, ніж менш небезпечна. Отже, вони відображають зміну ступеня суспільно небезпечності розбещення неповнолітніх, що проявляється у встановленому зростанні суворості санкції.

Установлення конкретних ознак, що кваліфікують кримінальне правопорушення, зумовлюється вибором законодавця, який урахує конструкцію складу кримінального правопорушення, зміст та особливості основних ознак складу кримінального правопорушення, його системні зв'язки тощо. Або принаймні повинен ураховувати.

Стосовно розбещення неповнолітніх, то як бачимо, законодавець визначив лише дві ознаки, що його кваліфікують. До речі, з-поміж усіх кримінальних правопорушень, передбачених Розділом IV «Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи» Особливої частини КК України, саме розбещення неповнолітніх має найменшу кількість ознак, що кваліфікують цей злочин. Це може свідчити про звуження можливостей для диференціації кримінальної відповідальності та наявність відповідної прогалини у ст. 156 КК України. Чи так це насправді? Спробуємо з'ясувати.

Порівняння розбещення неповнолітніх з іншими кримінальними правопорушеннями проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (родова група) та іншими кримінальними правопорушеннями проти статевої недоторканості (видова група) показує, що законодавець не демонструє системного підходу до конструювання ознак, що кваліфікують однорідні кримінальні правопорушення.

Безсистемність вживання у кримінальному законі ознак, які кваліфікують кримінальне правопорушення, визнається одним з наскрізних його недоліків, яких є чимало в різних розділах Особливої частини КК України. Свого часу Д. Азаров і А. Калуп звертали увагу на цю

проблему, наводячи інші приклади такого стану нормативної регламентації зазначених ознак, та констатує необхідність її розв'язання [1]. На жаль, досі комплексного рішення законодавцю знайти не вдалося.

О. Мармура, дослідивши зарубіжний досвід регламентації ознак, що кваліфікують кримінальне правопорушення, дійшов слушної думки про потребу реалізувати ширше, порівняно з чинним КК України, використання типових поєднань ознак, що кваліфікують кримінальне правопорушення, особливо у схожих його складах [2, с. 82].

Переконана, що кримінальні правопорушення, передбачені ст.ст. 155–156-1 КК України, будучи об'єднані в одну видову групу кримінальних правопорушень (усі вони нарівні забезпечують кримінально-правову охорону нормального статевого розвитку неповнолітніх), повинні встановлювати приблизно однаковий набір ознак, що кваліфікують ці кримінальні правопорушення. Принаймні, не повинно бути істотної різниці між цими ознаками. На сьогодні ж така різниця простежується.

По-перше, це стосується такої ознаки, як вчинення кримінального правопорушення групою осіб. Відповідна ознака кваліфікує домагання дитини для сексуальних цілей (ст. 156-1 КК України), щоправда якщо група осіб діяла за попередньою змовою. Якщо вчинення домагання дитини для сексуальних цілей (тобто з метою вчинення стосовно неї будь-яких дій сексуального характеру або розпусних дій) групою осіб підвищує ступінь суспільної небезпечності вчиненого, то тим більше дії з вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 155 КК України), а також розбещення неповнолітніх (ст. 156 КК України) так само повинні у своїх кваліфікованих складах містити відповідну ознаку. Можна лише зробити застереження стосовно доцільності відмови від попередньої змови, адже специфіка розгляданих кримінальних правопорушень є такою, що їх вчинення групою осіб (попри таку змову) є рівно небезпечною з позиції потерпілої особи і на кваліфікацію впливати не повинна.

Тут також треба звернути увагу на підхід, який використовують автори проєкту КК України, передбачаючи як ознаку, що кваліфікує розбещення дитини (ст. 4.5.8.), його вчинення у складі простої групи (п. 4 ст. 4.5.3.). За термінологією проєкту КК України йдеться про ознаку, що підвищує тяжкість злочину на один ступінь [3].

По-друге, найбільше спільного з розбещенням неповнолітніх має вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла

шістнадцятирічного віку, за своїми об'єктивними ознаками та впливом на об'єкт кримінально-правової охорони. Тож, якщо кваліфікований склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 155 КК України, містить ознаку, що характеризує настання тяжких наслідків (з цього приводу сумнівів не виникає, адже відповідний акт поведінки може тягти тяжкі наслідки для розвитку неповнолітньої особи), то ця ознака має характеризувати і кваліфікований склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 156 КК України. Наприклад, не виключеним є виникнення психічної хвороби внаслідок розпусних дій (особливо, якщо вони вчиняються систематично) або навіть спричинення істотної шкоди нормальному статевому розвитку потерпілої особи.

У літературі в розвиток викладеної позиції висловлюють й інші думки. Зокрема, П. Хряпінський та О. Світличний пропонують доповнити ч. 2 ст. 156 КК України такою ознакою, що кваліфікує розбещення неповнолітніх, як повторність, виклавши зазначену норму таким чином: *«Ті самі дії, вчинені повторно або особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених статтями 152–155 цього Кодексу»*, розмістивши її після слів *«Ті самі дії, вчинені...»* й далі за текстом [4, с. 174]. Така ідея може бути сприйнята хоча б через те, що повторність, справді, використовується як ознака, що кваліфікує окремі кримінальні правопорушення, що містить Розділ IV Особливої частини КК України, включаючи передбачене суміжною ст. 156-1 КК України. Тому її запровадження дасть змогу забезпечити системний підхід до побудови таких ознак у межах однорідної категорії правопорушень. Щоправда, було б правильно її законодавчо відобразити у спосіб зазначення лише повторності, а у примітці слід визначити, що у статтях 155–156-1 повторним визнається кримінальне правопорушення, вчинене особою, яка раніше вчинила будь-яке із кримінальних правопорушень, передбачених цими статтями або статтями 152–154 цього Кодексу.

Резюмуючи викладене можна констатувати таке: існують такі ознаки, що кваліфікують кримінальне правопорушення, які відображають зміну суспільної небезпечності (її збільшення) розбещення неповнолітніх, та потребують нормативного закріплення у відповідній ролі. Ідеться про повторність, групу осіб та тяжкі наслідки, які можуть розглядатися як ознаки, що кваліфікують розбещення неповнолітніх, а тому потребують установаження у ч. 2 ст. 156 КК України. Крім іншого це дасть змогу додатково уніфікувати ознаки, що кваліфікують однорідну групу кримінальних правопорушень.

Література:

1. Азаров Д. С., Калуп А. В. Кваліфікуючі ознаки складів злочинів: вибрані риторичні запитання. *Теоретичні та прикладні проблеми кримінального права* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (Луганськ, 20–21 трав. 2011 р.). Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. С. 6–11.
2. Мармура О. З. Ознаки, що кваліфікують злочин : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 280 с.
3. Текст проєкту нового Кримінального кодексу України станом на 10 січня 2024 р. / Реформування кримінального законодавства України. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code>
4. Хряпінський П. В., Світличний О. О. Обставини, що посилюють кримінальну відповідальність за розбещення неповнолітніх: сучасний стан та перспективи вдосконалення. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2018. Випуск 3(39). С. 171–175.